

Framtiden oroar oss, det förflutna håller oss fast, därför går vi miste om nutiden

Rysk syn på det framtida kriget och angreppet på Ukraina

av *Jörgen Elfving*

Résumé

The Soviet and Russian war science has a long tradition forecasting future wars and has produced an impressive number of books and articles. Some have attracted more attention than others, for example Vladimir Slipjenko's theory about generations of war respectively Valeriy Gerasimov's, article from 2013. These forecasts are authored by representatives of the Russian armed forces, experts, think tanks and others. However, despite different backgrounds their views are to a certain extent similar and overlapping. A future war will have a non-contact character with an extensive use of precision weapons and weapons based on new physical principles where information operations play a salient role and command and control is exercised in a common information sphere. With an ongoing war with Ukraine an interesting question is if these views apply in that conflict. The answer is both yes and no. The forecasts have partly proven to be correct, while this has not been the case when it comes to, among other things, the view on information warfare or the "contactlessness" of a future war. And based on Slipjenko's division of wars into generations, the war could be attributed to the fourth generation. Therefore, it will be interesting to see what impact the so-called "special military operation" will have on Russian war science.

NÄR DETTA SKRIVS torde det ryska angreppet på Ukraina fortfarande pågå. En konflikt där stridernas karaktär uppvisat likheter med såväl första som andra världskriget och präglar den största väpnade konflikten i Europa sedan andra världskriget. Analyser av väpnade konflikter och utifrån detta bedömningar av hur ett framtida eller modernt krig kan komma att gestalta sig har av den ryska och sovjetiska krigsvetenskapen ägnats stor kraft. Icke minst mot bakgrund av de väpnade konflikter, egna och andras, som varit fallet sedan 1990-talet.

I en rapport från franska IFRI sammanfattar Dmitrij Minnik hur den ryska synen på det framtida kriget utvecklats under de senaste 30 åren:

Under de senaste trettio åren har ryskt strategiskt tänkande genomgått betydande förändringar. Av ett antal skäl, som t ex bland annat politisk och ekonomisk svaghet, observation av USA:s strategi, analys av erfarenheterna från det kalla kriget, beaktande av globaliseringen, har teorier om ett avstående från väpnad konflikt för att uppnå avgörande politiska mål blivit huvuddragen i dessa förändringar. För att göra det möjligt för Moskva att utöka sitt inflytande på den internationella arenan utan att tillgripa mellanstatliga väpnade konflikter har ryska strateger infört eller omformulerat sådana koncept, begrepp och instrument som användningen av icke militära (informatiska, ekonomiska, diplomatiska, politiska, cybernetiska, kulturella, etc) liksom indirekta militära medel

(i synnerhet special- och paramilitära förband, styrkedemonstrationer samt strategisk avskräckning).¹

De bedömningar och analyser som gjordes under Sovjetperioden skiljer sig i ett väsentligt avseende från de som gjorts därefter. Detta då de under Sovjetperioden gjordes med ideologiska förtecken, vilket kan illustreras med vad som framgår i boken *The Armed Forces of the Soviet Union*,

Since its very inception the Soviet science of war has tackled the military problems in its own specific way, which differed basically from the bourgeois science of war in its class aims and methods of research

och

Lenin's works are a model for the use of past experience in the interest of the present and future.²

Efter 1991 är dock detta inte längre aktuellt, men det kan inte uteslutas att sovjetiska narrativ och ideologi fortsatt utövar inverkan på de bedömningar m m som görs av de som vuxit upp under Sovjetperioden och präglats av denna. Efter Sovjetunionens upplösning är det främst Operation Desert Storm 1991, Operation Iraqi Freedom 2003, Operation Allied Force 1999 och Operation Unified Protector 2011 som utgjort utgångspunkter för bedömningar av det framtida eller moderna krigets karaktär. Något som också pekas på i en artikel i *Voennaja Mysl* från 2013,

New forms and methods of combat were first used by the U S armed forces in the early 1990s during the war against Iraq when they gave practical content to the "global scale, global power" concept. Years later, in 2003, military actions in Operation Iraqi Freedom were conducted in the spirit of the Joint Vision 2020.³

En relevant fråga i sammanhang med det ryska angreppet på Ukraina är om detta "motsvarar förväntningarna". Det är detta en konflikt som uppvisar ett framtida eller modernt krigs karaktär enligt vad den ryska krigsvetenskapen bedömt. Oavsett vad svaret på denna fråga blir torde detta också utöva inflytande på utvecklingen av det ryska militära tänkandet och de ryska väpnade styrkorna post Ukraina. Svaret på frågan fås genom en jämförelse mellan vad som är känt om striderna i Ukraina och synen på ett framtida eller modernt krigs karaktär som framgår av:

- officiella dokument i form av doktriner och styrdokument etc,
- uttalanden och artiklar m m av företrädare för det ryska militära etablissemanget, uttalanden, artiklar och böcker av f d militär personal, statsvetare, forskare och experter

Sammantaget är florin av uttalanden, artiklar och böcker etc betydande, vilket också noterats i en av Valdajklubben publicerad rapport i vilken sägs att,

Ända sedan "framtida krig" och "det framtida kriget" blev ett populärt ämne i akademisk och journalistisk litteratur om internationella relationer, har reflektioner över den möjliga omvandlingen av krig som ett sociopolitiskt och tekniskt fenomen överflödat av scenarier och förutsägelser.⁴

Därför har endast de uttalanden, artiklar och böcker etc som getts störst uppmärksamhet, tillmätts betydelse eller bedömts vara relevanta uppmärksammas för att inte spränga ramarna för denna artikel.

Mångfalden av bedömningar och analyser rörande det framtida, eller moderna kriget, kan förklaras av definitionen av begreppet krigsvetenskap, men även bidra till förstael- sen av de dokument, artiklar etc som redo-

visas nedan. Enligt Bolsjaja Rossiskijskaja Entsiklopedia definieras krigsvetenskap som:

Krigsvetenskap, ett kunskapssystem om lagar, lagbundenhet och principer för uppkomsten och förebyggandet av militära konflikter, deras förberedelser och genomförande, samt uppbyggnad och förberedelser av de väpnade styrkorna och landet för krig, metoder för att bedriva väpnad och andra typer av kamp, inklusive informationskrigföring, samt sätt att förhindra krig och säkerställa nationell säkerhet.⁵

Officiella dokument i form av doktriner och styrdokument etc

De officiella dokument i vilka synen på ett framtida eller modernt krigs karaktär framgår är bl a Rysslands utrikespolitiska koncept från 2023, militärdoktrinen från 2014 samt Rysslands och Belarus gemensamma militärdoktrin från 2021.

Det utrikespolitiska konceptet anger den ryska utrikespolitikens mål och inriktning, men det finns även i detta skrivningar som antyder hur man ser på militära medel för att nå politiska mål,

The role of the power factor in international relations is increasing, conflict areas are expanding in a number of strategically important regions. Destabilizing build-up and modernization of offensive military capabilities and the destruction of the arms control treaty system are undermining strategic stability. The use of military force in violation of international law, the exploration of outer space and information space as new spheres of military action, the blurring of the line between military and non-military means of inter-state confrontation, and the escalation of protracted armed conflicts in a number of regions increase the threat to global security, enhance the risk of colli-

sion between major states, including with the participation of nuclear powers, and the probability of such conflicts escalating and growing into a local, regional or global war.⁶

Militärdoktrinen fastställdes 2014 och kan sägas ha passerat ”bäst före datum” då det i ingressen till densamma sägs att den avser tiden intill 2020.⁷ Sannolikt lär dock ingen ny doktrin bli fallet förrän post Ukraina och erfarenheterna av det ryska angreppet på Ukraina analyserats. I 2014 års doktrin karaktäriseras det moderna kriget som:⁸

- samordnad användning av militärt våld och av politiska, ekonomiska, informationsmässiga eller andra åtgärder av icke-militär karaktär genom ett brett användande av en befolknings kapacitet till protester eller av specialoperationstrupp,
- massiv användning av militära vapensystem och militär materiel, högprecisions-, infraljudsvapen, telekrig, vapen som bygger på nya fysiska principer och som ur effektivitetssynpunkt matchar kärnvapen, informationsledningssystem samt obemannade flygfarkoster, autonoma marina farkoster, fjärrstyrda robotiserade typer av vapensystem och militär materiel,
- djupgående samtidig påverkan på motståndarens territorium och i den globala informationsfären, i luften, rymden, på marken och i havet,
- precision och förstörelsekapacitet under anfallen; snabbt manövrerande av trupp och eldgivning; användandet av olika mobila grupperingar,
- kortare tidsramar avseende förberedelser till militära operationer,
- ökad centralisering och automatisering av ledning av trupp och vapensystem som resultat av en övergång från ett strikt vertikalt ledningssystem till globala au-

tomatiserade nätverkssystem för ledning av trupp och vapensystem,

- bildandet av ständigt aktiva zoner med militär verksamhet på de stridande parternas territorier, irreguljära väpnade grupperingar och privata militära företags deltagande i militära operationer,
- tillämpande av indirekta och asymmetriska metoder,
- användande av politiska krafter och samhällseliga rörelser som finansieras och styrs utifrån,
- att kärnvapnen kommer att förbli en viktig faktor i att förebygga utbrott av militära konflikter och konflikter där konventionella bekämpningsmetoder tillämpas (storskaliga krig, regionala krig).

I Rysslands och Belarus gemensamma militärdoktrin från 2021 sägs om det moderna kriget:⁹

- De moderna militära konflikternas natur bestäms av allvaret av motsättningarna mellan de internationella relationernas aktörer, de stridande parternas mål och förmåga, samt medel och metoder för att uppnå dessa mål.
- De viktigaste gemensamma dragen i moderna militära konflikter är:
  - Effekterna av dessa konflikter på alla områden av mänskligt liv.
  - Informationsarenans avgörande roll i konfrontation under alla stadier av utvecklingen av en militär konflikt och efter det att dess aktiva fas har avslutats.
  - Koalitionskaraktären hos dessa konflikter.
  - Användning av de senaste högeffektiva vapensystemen, militära materieln och särskilda materieln, inbegripet sådana som bygger på nya fysiska principer.

- Utbredd användning av icke-traditionella former och metoder för militära operationer, medel för långräckviddig nedkämpning med eld och telekrigsinsatser.
- De motstående aktörernas strävan att desorganisera systemet för statlig och militär ledning.
- Manöveragerande med förband i olika riktningar med bred användning av specialoperationer.
- Samtidig nedkämpning i den globala informations- och luftarenan, på land och till sjöss av fiendens förband, bakre anläggningar, ekonomi och kommunikationer över hela djupet av dennes territorium
- Katastrofala konsekvenser av utslagning (förstörelse) av energiföretag (främst kärnkraft), kemiska och andra farliga industrier, kommunikationer, livsuppehållande infrastrukturobjekt.
- Hög sannolikhet för att nya stater deltar i militära konflikter, eskalation av den väpnade striden och att de medel som används, inbegripet massförstörelsevapen, utvidgas och blir mer omfattande;
- Deltagande i militära operationer av irreguljära väpnade grupper och privata militära företag, olagliga väpnade grupper.
- Militära konflikter som utlöses mot deltagande stater kan vara resultatet av försök att lösa territoriella och andra tvister med hjälp av väpnad strid.

Till officiella dokument kan även hänföras läromedel/läroböcker som fastställts av militärledningen. Även om dessa behandlar allmän taktik och lägre förbands uppträdande beskrivs i dem även hur man ser på

det framtida eller moderna kriget. Om den moderna striden sägs i boken *Allmän taktik* att den karaktäriseras av beslutsamhet, stora påfrestningar, kortvariga och dynamiska stridshandlingar, stridshandlingarnas mark- och luftkaraktär, samtidigt kraftig eldverkan på hela djupet av de stridande parternas gruppering, användning av skiftande sätt för att lösa stridsuppgifter, en snabb övergång från ett stridsätt till ett annat och ett komplicerat radioelektroniskt läge.¹⁰ Och läroboken *Taktik Bataljon, kompani* karaktäriserar den moderna striden som:¹¹

- minskad förbandstäthet på stridsfältet,
- att koncentrationen av eld från olika vapen ökar,
- ökad integration av olika förbandstyper,
- att de lägre förbanden blir mer autonoma och ges högre grad av taktisk självständighet,
- Striden får ett ökat djup.
- en ökad betydelse av medel och metoder för att påverka motståndaren utan att fysiskt nedkämpa honom,
- stridsfältets utökning, från tvådimensionellt till tredimensionellt,

- ökad rörlighet, på marken och i luften,
- ökad eldkraft hos de lägre förbanden,
- betydande höjning av möjligheterna att överföra information.

Uttalanden och artiklar m m av företrädare för det ryska militära etablissemangen

I första hand är det här fråga om böcker eller artiklar skrivna av företrädare för det militära etablissemangen i vilka man redovisar sin syn på det framtida, eller moderna, kriget. Vad som av dessa rönt stor uppmärksamhet och ofta lyfts fram är texter av generalmajoren Vladimir Sliptjenkos, 1935–2005, författare av 120 vetenskapliga verk om krigsvetenskap, strategi, operationskonst och strategi, och en bok *Войны шестого поколения/ Sjätte generationens krig* från 2002.¹² Bl a i denna, som är en vidareutveckling av vad han skrivit i ett par tidigare böcker, *Война будущее/Det framtida kriget* 1999 och *Бесконтактные войны/Kontaktlösa krig* 2001, redovisar han hur krigen utvecklats i sex generationer enligt nedanstående bild.¹³

Generation	The Character of War	The Purpose of War
First Generation: 500 BC to 900 AD	Hand-to-hand combat with primitive arms	Destruction of the enemy and takeover of his weapons
Second Generation: 900 to 1700	Firearms, battle at some distance, and sea battles in the littoral	Destruction of the enemy and submission of his territory
Third Generation: 1700 to 1800	Increased firepower and precision, trench warfare and battles on the world oceans	Destruction of the enemy, his economy and political system
Fourth Generation: 1800 to 1945	Automatic weapons, battle tanks and air battles	Destruction of the enemy's military forces, his economy and political system
Fifth Generation: 1945 to 1990	Nuclear weapons and the balance of terror	Political goals unachievable by the use of nuclear weapons
Sixth Generation: 1990 →	Precision weapons and defense against these, information warfare and electronic warfare	Destruction of the enemy's economy with the help of long-distance no-contact warfare

Bild 1.¹⁴

Vid sidan av Sliptjenko har även generalmajoren Aleksandr Vladimirov 2020 vid en föreläsning för ryska vetenskapsakademien redovisat vad som kan liknas vid en indelning av krig i olika generationer, men som inte går längre tillbaka än till första världskriget.¹⁵ Istället för generationer använder sig Vladimirov av termen världskrig:

- Första världskriget – ett krig med mobiliserade folkmassor.
- Andra världskriget – motorernas krig.
- Det tredje (kalla) världskriget – ett krig av ideologisk styrka, ekonomiska resurser och kärnvapenrobotteknik.
- Det fjärde världskriget av hybridtyp – pågår nu och dess främsta medel är ”soft power”.

Som synes finns det i Vladimirovs ”generationer” vissa likheter med Sliptjenkos. Andra världskriget – Fjärde generationens krig, Det tredje (kalla) världskriget – Femte generationens krig och Det fjärde världskriget av hybridtyp – Sjätte generationens krig, även om Vladimirov enbart nämner ”soft power” med vilket förstås informationskrigföring.

Sliptjenkos och Vladimirovs uppfattning om att vi nu befinner oss i fjärde generationens krig respektive det fjärde världskriget av hybridtyp motsägs dock av vad som sägs i en artikel i aprilnumret 2020 av *Voennaja Mysl*,

Förändringar i den väpnade stridens karaktär utifrån erfarenheter av väpnade konflikter i början av tjugoförsta århundradet.¹⁶

I denna sägs avslutningsvis:

Den väpnade striden under de militära konflikterna i början av 2000-talet förblir således i stort sett traditionell till innehåll och egenskaper, eftersom den förs med användning av moderna konventionella vapen. Emellertid, återspeglar några nya tecken på den väpnade stridens karaktär – rumslig utbredning, snabbhet, våldsamt, omoti-

verad grymhet mot civilbefolkningen – enligt vår mening endast delvis den väpnade stridens möjliga karaktär i framtida krig.

Dock är artikelförfattarna återhållsamma med att uttala sig om framtiden,

Det finns dock anledning att anta att den befintliga erfarenheten av stridsverksamheten i de militära konflikterna i början av 2000-talet inte tillåter oss att helt förutse den väpnade stridens alla särdrag i framtida krig.

Men, man pekar på ett antal nya vapensystem som kommer att förändra den väpnade stridens karaktär.

I februari 2013 publicerades i *Voennopromyslennij Kurer* en artikel av generalstabschefen Valerij Gerasimov vilken i likhet med Sliptjenkos generationer getts betydande uppmärksamhet, ”Värdet av vetenskap i förutseende”.¹⁷ Vad Gerasimov redovisade i artikeln kom också att ges den missvisande beteckningen ”Gerasimovdoktrinen” och i densamma framgår också hans syn på det framtida, eller moderna, kriget, som i text och bild kan sammanfattas:

- Skillnaden mellan krig och fred suddas ut, krig förklaras inte och genomförs inte på det sätt vi varit vana vid.
- De icke militära medlens roll för att nå de politiska och strategiska målen har ökat.
- Fokus på de metoder som används i en konflikt flyttas i riktning mot ett omfattande utnyttjande av politiska, ekonomiska, informations-, humanitära och andra icke militära åtgärder vilka kompletteras med militära åtgärder av dold natur, bl a informationskrigföring och specialförband. En öppen användning av militära medel, delvis under sken av fredsbevarande verksamhet och krishantering, övergår man till endast i ett visst skede för att nå slutlig framgång i en konflikt.

- Frontala sammandrabbningar mellan större förband på strategisk och operativ nivå tillhör efter hand det förgångna. Att påverka fienden på distans och utan i direkt kontakt blir den främsta metoden att nå de operativa målen där nedkämpning av motståndaren sker på hela djupet av hans territorium.
- Skillnaderna mellan strategisk, operativ och taktisk nivå samt mellan anfall och försvar suddas ut. Användningen av precisionsvapen får en masskaraktär samt tillkommer vapen grundade på nya fysiska principer och obemannade system.
- Asymmetriska metoder har fått en vid utbredning vilket möjliggör att utjämna en motståndares överlägsenhet i den väpnade striden.

Gerasimov har även uttalat sig om det framtida kriget i samband med en konferens vid

generalstabsakademien 2018 och skall då enligt RIA Novosti ha beskrivit det på följande sätt:

Utän tvekan har varje militär konflikt sina egna särdrag. Huvuddragen i framtida konflikter kommer att vara den utbredda användningen av högprecisionsvapen och andra typer av nya vapen, inklusive robotar¹⁸. I första hand nedkämpas motståndarens ekonomiska objekt och system för statlig ledning. Förutom de traditionella arenorna för väpnad strid kommer det att ageras aktivt på informationsarenan och i rymden. En särskild roll kommer också att spelas genom motverkan av kommunikations-, spanings- och navigationssystem.¹⁹

Aleksandr Vladimirov, se ovan, har även i en bok i två band från 2013, *Krigets allmänna teoretiska grunder*, gett uttryck för samma tankar som Gerasimov. Men han säger också att

Förändringar i den väpnade stridens karaktär

Uppnåendet av de politiska målen

Användning av militära medel

Traditionella medel och metoder

- Inledning av militära åtgärder efter strategisk uppmarsch
- Frontala sammandrabbningar mellan större förband som i huvudsak utgörs av markförband
- Nedkämpning av personal och understödsresurser samt intagande av linjer och områden i syfte att bemäktiga sig territoriet
- Nedkämpning av motståndaren, förstörelse av hans ekonomiska potential och intagande av hans territorium
- Genomförande av strid på marken, i luften och till sjöss
- Ledning av förband inom ramarna för en rigid hierarki av ledningsorgan

Utnyttjande av politiska, diplomatiska, ekonomiska och andra icke militära medel i kombination med användning av militär makt

Nya medel och metoder

- Inledning av stridshandlingar med förband i fred
- Ytterst rörlig kontaktlös strid av allsidigt sammansatta förband
- Nedgradering av en stats militära och ekonomiska potential genom att under kort tid slå ut avgörande och viktiga objekt i dess militära och civila infrastruktur
- Massiv användning av precisionsvapen och specialoperationer, men även av obemannade system och vapen som utnyttjar nya fysiska principer samt deltagande i strid av väpnade civila
- Samtidig påverkan på fiendens förband och objekt på hela djupet av hans territorium
- Samtidig strid i alla fysiska arenor och i informationsarenan
- Användning av asymmetriska och indirekta metoder
- Ledning av förband m m i en gemensam informationsfär

det sker en övergång från krig om territorier och resurser till ett informationskrig och ett krig om uppfattningar samt från krig i den fysiska miljön till ett krig i människans medvetande och i cyberrymden. Dessutom suddas också gränsen mellan krig och fred ut.²⁰

I en artikel i *Nezavisimaja Gazeta* 2019 med rubriken ”Framtidens krig: hur de kommer att se ut” skriven av generallöjtnanten Aleksandr Serzjantov, ställföreträdande chef för generalstabsakademien med ansvar för vetenskapligt arbete, överste Sergej Mazjuga, ställföreträdande chef för generalstabsakademien, och överste Vladimir Lojko beskrivs just detta.²¹ Inledningsvis sägs i artikeln att Utan tvekan kommer militära konflikter i framtiden, liksom i det förflutna, att avgöras av olika staters ekonomiska intressen i kampen om resurser och geopolitisk dominans i strategiskt viktiga regioner i världen. Ekonomin är också något Sliptjenko pekar på i förordet till boken *Sjätte generationens krig*.²² Artikelförfattarna pekar också på betydelsen av den period som föregår en militär konflikt som kännetecknas av en extrem försämring av de mellanstatliga förbindelserna på olika områden, en ökning av det militära hotet och uppkomsten av förutsättningar för att utlösa en militär konflikt. En period som karaktäriseras av vad som kan kallas ett hybridkrig och det pekas särskilt på informationskrigföring där det sägs att den aktör som lyckas vinna och behålla dominansen i den virtuella sfären kommer att skapa förutsättningar för förverkligandet av sina nationella intressen.

Vidare sägs i artikeln att inledningen av en militär konflikt kommer att karaktäriseras av kortvariga perioder av en massiv komplex och selektiv påverkan samtidigt inom alla områden och över hela statens territorium. Nya, inte bara fysiska, arenor för väpnad konfrontation med nya typer av vapen uppenbarar sig för vilka inte den fy-

siska, utan den funktionella förstörelsen av motståndaren prioriteras.

Om avslutningen av en väpnad konflikt säger artikelförfattarna att denna omfattar återställandet av fredligt liv i civilsamhället, de politiska, ekonomiska och sociala strukturer inom det område där den väpnade konflikten ägde rum. Att lösa väpnade konflikter har i dagens geopolitiska läge blivit oerhört svårt och kräver stora insatser av det internationella samfundet. Postkonfliktlösning är en viktig del av diplomatin för världens ledande länder och internationella politiska organisationer som ser det som ett effektivt sätt att främja sina nationella intressen.

Avslutningsvis konstateras i artikeln att den trots ökande betydelsen av icke-militära åtgärder i kampen mellan stater förblir användningen av tillräckligt och nödvändigt militärt våld huvudsaken under alla skeden av det militära och politiska lägets utveckling. Och huvudmålet i fred är att förhindra att gynnsamma förhållanden skapas för motståndaren, att störa eller avsevärt störa hans planer respektive i krigstid att förekomma och besegra honom.

Ovan har nämnts svårigheterna i att förutse karaktären av ett framtida krig vilket också görs av generallöjtnanten Aleksandr Serzjantov, se ovan, i ytterligare en artikel i *Nezavisimaja Gazeta* 2019 med rubriken ”Tendenser i krigskonstens utveckling”.²³ Men han säger också att andelen icke-militära åtgärder har ökat betydligt i moderna konflikter och kompletterar användningen av militärt våld, samt att han pekar särskilt på informationspåverkan. Härutöver pekar han också på deltagandet av icke statliga aktörer som terrororganisationer och privata säkerhetsföretag.

I en artikel i septembernumret av *Voennaja Mysl* 2019 med rubriken ”Samtida militära konflikter av vår tid, utvecklingsperspektiv för metoderna för att leda dem. Direkta och

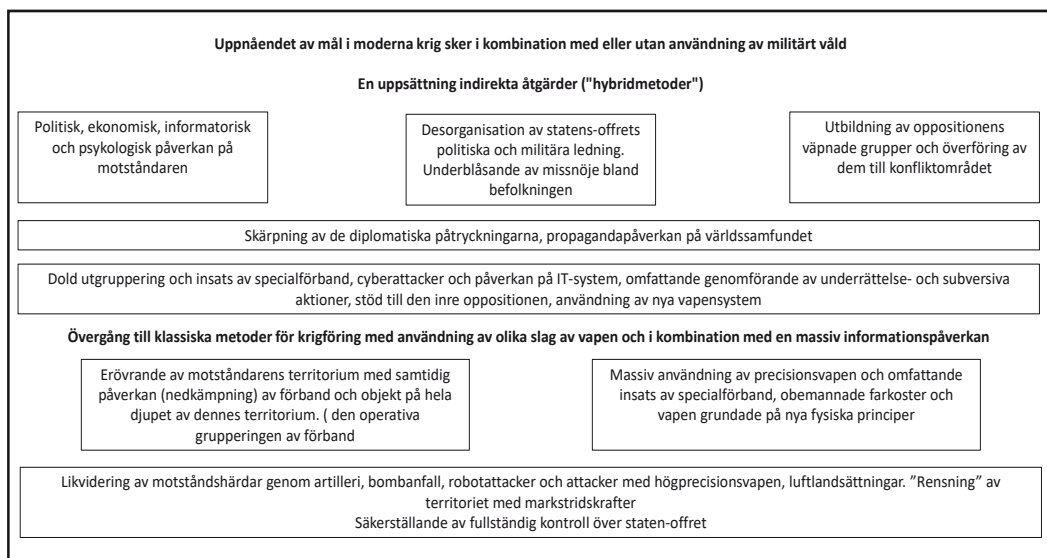

Bild 2.

indirekta åtgärder i tjugonde århundradets väpnade konflikter” redovisas nedanstående bild av hur artikelförfattarna föreställer sig det moderna kriget.²⁴

Ytterligare ett exempel på hur man ser på det framtida, eller moderna, kriget, framgår av en artikel i novembernumret av *Voennaj Mysl* 2022, ”Utvecklingstendenser av operationskonsten för kombinerade vapen”.²⁵ I denna redovisas följande förändringstendenser i den väpnade striden:

- En omfattande användning av militär styrka, politiska, ekonomiska, informativa och andra icke-militära åtgärder, genomförda med utbredd användning av protestpotentialen hos motståndarlandets befolkning och specialförband.
- Omfattande insats av de modernaste vapensystemen, högprecisionsvapen, telekriresurser, vapen grundade på nya fysiska principer, informations- och ledningssystem, men även obemannade luft-, marina och markfarkoster vilket leder till en be-

tydligt ökad roll för operativ maskirovka och informationskrigföring.

- Samtidig påverkan på motståndaren på hela djupet av dennes territorium och operativa gruppering inom alla områden av den väpnade striden, i den globala informations- och rymddomänen, på marken och på havet.
- Selektivitet och hög grad av nedkämpning av objekt, snabb manöver med förband och eld samt användning av olika mobila operativa styrkor.
- Minskning av tidsparametrarna för förberedelser för stridshandlingar.
- Förstärkning av decentralisering och införande av automatiserade ledningssystem vilket leder till en övergång från ett vertikalt system för ledning av förband och vapen till nätbaserade former för dess organisation.
- Deltagande av privata säkerhetsföretag och irreguljära väpnade grupper i stridsverksamheten.
- Användning av indirekta och asymmetriska metoder.

Uttalanden, artiklar och böcker av f d militär personal, statsvetare, forskare och experter

Vid sidan av det ryska militära etablissemanget har också företrädare för civilsamhället i stor omfattning redovisat sin syn på det framtida eller moderna kriget. Och till denna kategori kan hänföras företrädare för icke statliga organisationer, bl a i form av tankesmedjor, och den akademiska världen, experter med olika tillhörighet m fl.

Vad gäller icke statliga organisationer är deras antal betydande och med varierande grad av auktoritet och inflytande. Men antalet har minskat då de som haft icke ryska kontakter getts benämningen ”främmande agent” och till följd av detta avvecklat sin verksamhet. Det sistnämnda har uppmärksamats av Belsat som skriver:

The Russian authorities fiercely fought the non-governmental sector, especially foreign NGOs. The introduced the law ordering them to register as foreign agents. As a result, after a series of nerve-racking inspections, many foundations operating in Russia had to close down. But at the same time, the Kremlin is building its own soft power. To tap into various environments and sectors, a network of foundations and associations has been created over the recent years. The elite clubs grouping top oligarchs and intellectuals and politicians (including Vladimir Putin) deserve a couple more words. They focus on the propagation of imperial policy, the Kremlin’s vision of history, and the indoctrination of youth. In the Russian power system, they play an important, though informal, role.²⁶

Begreppet icke statliga organisationer avser sådana som vanligen går under benämningen NGO:s Non Governmental Organizations.

En benämning som anger att det är fråga om organisationer utan koppling till staten eller den politiska ledningen vilket inte alltid är helt med sanningen överensstämmande då flera av de ryska icke statliga organisationerna ges ekonomiskt stöd av den ryska staten eller i en eller annan form har relationer till denna. Därför är det kanske som en källa anger, mer korrekt att benämna de organisationer som stöds av den ryska staten för GONGO:s, Government-organized NGO:s, eller QUANGO:s, Quasi-NGO:s, kvasi-NGO:s.²⁷ Kopplingarna till den ryska staten gör också att det inte kan uteslutas att artiklar, rapporter etc som publiceras av de icke statliga organisationerna återspeglar officiella uppfattningar där man vill ge sken av att så icke är fallet eller försöksballonger för att se reaktionerna då man överväger att ändra de officiella uppfattningarna.

2016 utkom boken *Det framtida kriget* skriven av Igor Michajlovitj Popov och Musa Magomedovitj Chamzatov, båda med militär bakgrund.²⁸ Deras bok kan betraktas som en ”tegelsten” och behandlar olika aspekter av det framtida kriget där i dess kapitel 14, ”Den väpnade stridens särdrag i det moderna kriget”, redovisas vad som enligt författarna utmärker det moderna kriget och kan sammanfattas:²⁹

- En modern väpnad konflikt har inga gränser eller begränsningar i tid och rum.
- Det urbana landskapet är det huvudsakliga stridsfältet vid en militär konflikt.
- De väpnade styrkornas viktigaste funktion, väpnad strid, blir allt mindre påtaglig och prioriterad då de löser ett flertal icke rent militära uppgifter.
- Framgång nås genom en omfattande påverkan av motståndaren i cyberdomänen och i den kognitiva sfären, att etablera kontroll över hans vilja och agerande.

- Icke fysisk påverkan av motståndaren prioriteras före fysisk påverkan.
- Gränsen mellan taktisk, operativ-taktisk och operativ strategisk nivå suddas ut.
- Precisionsbekämpning av för motståndaren kritiskt viktiga objekt med precisionsvapen och vapen grundade på nya fysiska principer.
- Specialförband, luftlandsättnings-, marininfanteri- och spaningsförband har en särskild roll att spela.
- Människan trängs ut från stridsfältet genom införande av moderna lednings- och underrättelse-system samt obemannade system.
- Övergång till nätverksbaserade system för ledning av förband i stf den traditionella hierarkiska ledningsmetoden ger förbanden större taktisk handlingsfrihet inom ramen för överordnads stridsavsikt.

Aleksandr Bartosj, som skrivit flera böcker och artiklar på temat hybridkrig, säger i boken *Hybridkrig* från 2021 om krig i 21:a århundradet att det kan skönjas en tendens till att gränsen mellan krig och fred suddas ut.³⁰

Krig förklaras inte utan inleds och förs inte på sedvanligt manér. Asymmetriska metoder till vilka hör användning av specialförband, privata säkerhetsföretag och den interna oppositionen i motståndarstaten respektive informationspåverkan har fått en bred användning. Allt detta sker mot bakgrund av ekonomiska påtryckningar och en förflyttning av konfrontationen till rymden och cyberdomänen samt ger moderna konflikter ett nytt utseende som omfattar alla samhällssektorer, politik, administration, ekonomi och finanser samt kultur och attityder.

2016 redovisar Valdaiklubben vid sin årliga sammankomst en sammanfattande bild på hur man ser på det moderna kriget.³¹ Bilden framgår nedan och den ryska texten har delvis översatts.

2016 uppmärksammar även tidningen *Moskovskij Komsomolets* i en artikel det framtida kriget:

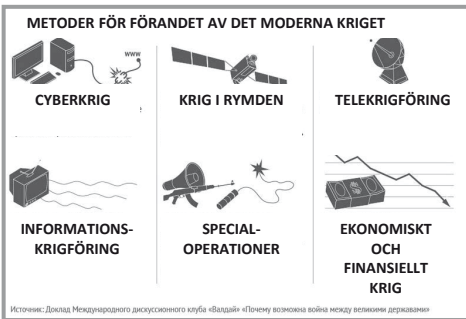
- Genomförandet av en flyg- och rymdoperation är det viktigaste medlet för att uppnå målen för i det moderna kriget.
- Uteslutandet av människan från den omedelbara konfrontationszonen [stridsområdet].
- Förekomsten av kärnvapen har i det moderna kriget inte ett avgörande inflytande på uppnåendet av de politiska och strategiska målen,
- Militära operationer i det moderna kriget förs över ett vidsträckt område utan en klart definierad frontlinje, under förhållanden med kortvariga operationer samt en betydande spridning av resurser.
- För att kunna nedkämpa mål på stora avstånd krävs moderna precisionsvapen med olika räckvidd, som bl a grundas på nya fysiska principer, samt medel för att leverera dem – luft-, sjö- och, i framtiden, rymdbaserade. Förmågan hos de vapenslag som har sådana bärare, t ex flygvapnet, flottan, luftförsvarsstyrkorna samt telekrigsförband, kommer därför i förgrunden.
- Säkerställande av samordningen av förbandens verksamhet, operativ ledning, men även underrättelsetjänst, kan under krigsförhållanden endast ske med rymdbaserade medel, som kan säkerställa observation och övervakning av militära objekt på hela hans operativa djup.

Viktigast av allt: för att kunna föra ett sådant krig måste en stat ha en högt utvecklad vetenskap och ekonomi som kan utveckla högprecisionsvapen, moderna kommunikationssystem och medel för ledning av förband – all den militära och intellektuella potential som krävs för att vinna den nya generationens krig.

I en artikel från 2017 publicerad av Tsentr Z för säkerhetspolitisk forskning med rubriken ”Huvuddrag och kännetecken för militära konflikter intill 2020–2024 och därefter” utmärks ett krig med en högteknologisk motståndare av följande:³²

- a. Integrerad användning av militär styrka, politiska, ekonomiska, informatoriska och andra åtgärder av icke-militär natur, genomförd med omfattande användning av befolkningens protestpotential och specialförband.

- b. Massiv användning av vapensystem och militär materiel, högprecisionsvapen, hypersoniska vapen, medel för elektronisk krigföring, vapen som bygger på nya fysiska principer och som till sin effektivitet är jämförbara med kärnvapen, informations- och ledningssystem, samt obemannade luftfarkoster och autonoma marina farkoster och styrda robotar och militär materiel.
- c. Inverkan på motståndaren över hela djupet av dennes territorium och sam-

KARAKTÄRISTISKA SÄRDRAG OCH METODER FÖR FÖRANDE AV DET MODERNA KRIGET

Современная война – война без правил и ограничений. Из слияния новых боевых свойств оружия с силами и средствами ведения боевых действий рождается война нового поколения

DET MODERNA KRIGETS SÄRDRAG

Minskad roll av kärnvapen som ett allmänt erkänt medel för att förhindra krig

- Государства делают упор на обычные средства сдерживания в ущерб ядерным
- Ядерное оружие становится уязвимым для ударов высокоточным оружием
- Достижения в области разработки средств противоракетной обороны

Frånvaro av omfattande markoperationer och okkupation av stora delar av motståndarens territorium

MÅL FÖR ATTACKER

- Средства космического базирования
- Сети датчиков и коммуникационных приборов, обеспечивающие ведение современной войны
- Средства наземного базирования
- Средства подводного базирования
- Объекты военной инфраструктуры
- Объекты гражданской и торговой инфраструктуры

Krig i det elektromagnetiska spektrat

- Первый залп совершается почти исключительно электронами с целью разрушения системы управления войсками и важными объектами национальной инфраструктуры
- Результатами второго и третьего порядка может стать остановка реакторов АЭС, а также остановка работы центров спутниковой навигации, к которым подключены многие гражданские и военные системы, что будет иметь катастрофические последствия

Effektivt utnyttjande av långgräckviddiga precisionsvapen vilket hindrar tillträde till hela regioner

Уничтожение подводных кабелей, по которым проходит весь объем коммуникационного трафика целевых регионов

Bild 3.

tidigt i den globala informationsaren, i luftrummet, på land och på havet.

- d. Selektivitet i val av och hög grad av nedkämpning av objekt, snabb manöver med förband och eld, användning av olika mobila styrkor.
- e. Minskning av tidsp parametrarna för förberedelser inför genomförandet av militära operationer.
- f. Ökad centralisering och automatisering av ledning av förband och vapensystem som ett resultat av övergången från ett strikt vertikalt kontrollsystem till globala nätverksbaserade automatiserade system för ledning av förband och vapensystem.
- g. Upprättande av ett permanent område för militär verksamhet på de stridande parternas territorier.
- h. Deltagande av irreguljära väpnade formationer och privata militära företag i striderna.
- i. Användning av indirekta och asymmetriska metoder.
- j. Utnyttjande av externt finansierade och kontrollerade politiska krafter och organisationer i samhället.

Vid XI Internationella vetenskapliga studentforumet som genomfördes 2019 presenterades en uppsats med rubriken ”Innebörd och klassificering av krig och militära konflikter: innehåll och analys av problemet under moderna förhållanden”, i vilken karaktären av det moderna kriget i stort beskrivs som i ovanstående artikel.³³ Utöver detta sägs också i uppsatsen att

I moderna krig är dess mål inte så mycket de väpnade eller ekonomiska komponenterna i själva staten, utan dess kultur, nationella värderingar och livsstil, eftersom endast de gör nationen och staten till vad

de är i mänsklighetens historia, och deras förändring är den moderna krigföringens huvuduppgift.

2019 publicerade Ryska rådet för internationella frågor en artikel med rubriken ”En futurologisk analys av det framtida kriget”, där man ser på detta sammanfattat som,

Ett cyberkrig kommer att utkämpas på strategisk nivå. Den operativa-strategiska nivån kommer att kännetecknas av användning av långdistansvapensystem med hög precision mot ekonomiska objekt. Den taktiska nivån kommer att förknippas med massanvändning av autonoma vapensystem på marken, i luften och i havet, samt enskilda soldater med förbättrade psykiska och fysiska förmågor.³⁴

Den 18 oktober 2023 presenterade Valdajklubben rapporten *Warfare in a New Epoch: The Return of Big Armies*.³⁵ Och intressant är vad som sägs i inledningen till inbjudan till presentationen,

The report’s authors believe that the Russian and Ukrainian armed forces lacked warfare skills early in the conflict, but over the course of a year and a half, both armies have transformed. The experience gained during wars against a weaker enemy turned out to be not only useless, but harmful in the context of the Ukrainian conflict. Its role in the modern development of military tactics has been obviated, according to the authors of the report, by the Hamas attack on Israel on October 7 and subsequent clashes.³⁶

Motsvarade ”Den särskilda militära operationen” förväntningarna?

Ovan har redovisats ett axplock av uppfattningar rörande hur ett framtida eller modernt krig kan komma att gestalta sig.

Sammanfattas de olika källornas uppfattningar så karaktäriseras ett framtida, eller modernt, krig så här:

- Inledning av stridshandlingar med förband i fred.
- Gränsen mellan taktisk, operativ-taktisk och operativ strategisk nivå suddas ut.
- Ledning av förband m m i en enhetlig informationsfär, en övergång från ett strikt vertikalt ledningssystem till globala automatiserade nätverkssystem för ledning av förband och vapensystem.
- Nedgradering av en stats militära och ekonomiska potential genom att under kort tid slå ut avgörande och viktiga objekt i dess militära och civila infrastruktur. Användning av asymmetriska och indirekta metoder
- Samtidig påverkan på fiendens förband och objekt på hela djupet av hans territorium
- Samordnad användning av militärt våld och av politiska, ekonomiska, informationsmässiga eller andra åtgärder av icke-militär karaktär.
- Massiv användning av precisionsvapen och specialoperationer, men även robotiserade system och vapen som utnyttjar nya fysiska principer.
- Ytterst rörlig kontaktlös strid av allsidigt sammansatta förband.
- Icke fysisk påverkan av motståndaren prioriteras före fysisk påverkan.
- Framgång nås genom en omfattande påverkan av motståndaren i cyberdomänen och i den kognitiva sfären, att etablera kontroll över hans vilja och agerande.
- Irreguljära väpnade grupperingar och privata militära företags deltagande i militära operationer.
- Människan trängs ut från stridsfältet genom införande av moderna lednings-

och underrättelsesystem samt obemandede system.

Invasionen av Ukraina inleddes utan krigsförklaring och med förband i princip i fredsgruppering, om än inte i ordinarie garnisoner eller på ordinarie övnings- och skjutfält. Såvitt känt framförde den ryske presidenten inte heller någon framställan till Federationsrådet om att få använda rysk trupp utanför Ryska Federationens gränser. Något som gjordes i mars 2014, men det kan ej uteslutas att det godkännande som då gavs tolkats som att äga tillämpning över tid.³⁷

Ovan pekas på betydelsen av informationskrigföring och vapensystem som bygger på nya fysiska principer. Informationskrigföring/-påverkan är ingen ny rysk företeelse utan har en sovjetisk tradition och arv där frånvaron av en ideologisk tvångströja efter Sovjetunionens upplösning och ny teknik gett ökade möjligheter. Men redan under 1800-talet hade ryska militära tänkare uppmärksammat vad som kan kallas informationspåverkan. I boken *Обязанности политики по отношению к стратегии/ Politikens ansvar i förhållande till strategin* som publicerades 1899 redovisar Jevgenij Ivanovitj Martynov de medel politiken har för att skapa ett gynnsamt strategiskt läge.³⁸ Bland dessa, subversion av motståndarens befolkning och skapandet av en positiv allmän opinion, d v s informationskrigföring/-påverkan. Intressant är också att samtliga de medel som Martynov nämner faller inom ramen för vad som idag benämns hybridkrigföring.

Informationskrigföring/-påverkan blev mer påtaglig och gavs ökad uppmärksamhet efter kriget med Georgien 2008. Detta till följd av att man i Ryssland uppfattade sig vara utsatt för ett västligt informationskrig under och i anslutning till kriget. Något som också framgår av en rapport

publicerad 2020 av Ryska rådet för internationella frågor och författad av personer i ledningen för PICREADI³⁹, Экспертный обзор российской публичной дипломатии в 2018–2019 гг. 10 шагов на пути к эффективной публичной дипломатии России/Expertgranskning av rysk offentlig diplomati 2018–2019, tio steg mot effektiv offentlig diplomati i Ryssland. I denna sägs att:

Det är av stor betydelse för Ryska Federationen att förmedla sin position till en internationell publik. Denna uppgift blev ytterst angelägen efter 2008 (augustikriget), då Ryssland och väst involverades i ett informationskrig. Det visade sig att Moskva inte hade sina egna kommunikationskanaler med en internationell publik på ett språk som är förståeligt för den senare. Det var efter 2008 som de första stegen togs för att skapa element i ett nytt system för offentlig diplomati i Ryssland.⁴⁰

Dessutom hävdar Valerij Solovej⁴¹ i en bok att Ryssland vann kriget med Georgien militärt, men förlorade informationskriget.⁴²

Begreppet informationskrigföring/-påverkan ur ett ryskt perspektiv uppvisar ett flertal olika definitioner beroende på upphovsman, i vilket sammanhang definitionen förekommer eller används etc. En mer vedertagen och officiell definition torde vara hur en rysk ordbok definierar informationspåverkan:

Påverkan som genomförs med användning av informationsvapen, d v s sådana medel som möjliggör genomförandet av den avsedda verksamheten genom överförd, bearbetad, skapad, förstörande information och hur den uppfattas.⁴³

D v s informationskrigföring/-påverkan är dels destruktiv, dels psykologisk vilket även framgår av andra definitioner, bl a definitionen av begreppet informationskrig i ryska utrikesministeriets förslag till en

FN-konvention om informationssäkerhet respektive i en rapport från ryska försvarsministeriet 2011.⁴⁴

En definition i en uppsats från Novosibirsk Higher Military Command School utelämnar dock den psykologiska påverkan,

Med begreppet ”informationskrigföring” förstås en uppsättning åtgärder som syftar till att förhindra obehörig användning, skada eller förstörelse av delar av den egna informationsinfrastrukturen samt användning, störning eller förstörelse av delar av motståndarens i syfte att säkerställa informationsöverlägsenhet i fredstid och i olika skeden av förberedelserna för och genomförandet av fientligheter.⁴⁵

Av begreppen destruktiv och psykologisk informationskrigföring/-påverkan är det sistnämnda av störst intresse och i den ovan nämnda ordboken sägs om psykologisk informationskrigföring/-påverkan att dess syfte är att forma bestämda ideologiska (sociala) idéer, åsikter, föreställningar och övertygelser samtidigt som den framkallar positiva eller negativa känslor, d v s icke fysisk påverkan av motståndaren.⁴⁶

Den ryska respektive ukrainska informationskrigföring/-påverkan som varit fallet sedan den 24 februari 2022 har analyserats av RAND och resultatet av analysen presenterats i en rapport medio oktober 2023, *The Nightingale Versus the Bear*.⁴⁷ I rapporten sägs inledningsvis,

Ukraine is winning the information war against Russia. The headlines of a slew of articles published by prominent Western outlets following Russia’s 2022 invasion of Ukraine. Western policymakers appear to have come to similar conclusions. Former U S ambassador to Ukraine John Herbst has echoed, “Russia has lost the information war,” a sentiment shared by Central Intelligence Agency Director Bill Burns.

Detta är dock inte hela sanningen utan rapportförfattarna redovisar följande slutsatser:

- Persuasion research suggests that the popular discourse, which professes that Russia has lost the information war while Ukraine has prevailed, oversimplifies the issue:
  - The dynamics underpinning persuasion are highly nuanced and context dependent. Thus, the answer to the question of whether Ukraine's information campaigns have been more persuasive than Russia's is also nuanced: It depends on the target audiences and the broader context in which they have been steeped.
- Russia and Ukraine have taken divergent approaches to their respective influence campaigns.
  - Generally, Ukrainian leaders have been vocal, communicating frequently with their intended audiences using all available instruments, from social media to radio, and relying on informal and colloquial communications.
  - Russian officials have been more buttoned up. State-run TV has been the central conduit for Russia's influence campaigns, particularly targeting Russia's own public and military personnel.
- Both Ukraine's and Russia's influence campaigns may have struggled to overcome the deeply held beliefs of their adversary's audiences, which research indicates are resilient and often immune to new, contradictory information:
  - Early in the war, Russian leaders fundamentally misunderstood their Ukrainian audience.

- The Ukrainian public's deep-seated negative perceptions of the Kremlin were likely challenging for Russia's messaging to overcome.
- Of Ukraine's campaigns that targeted Russian audiences, the messaging tailored to certain marginalized groups may have been the most persuasive. Still, these audiences likely possessed little agency to change their behavior.
- Much of the Russian public had long been steeped in the Kremlin's representation of events. These preexisting beliefs would have been difficult to overcome.

I den ryska floran av uppfattningar om det framtida, eller moderna, kriget kan skönjas en övertro på vad informationskrigföring/påverkan kan åstadkomma, "etablera kontroll över motståndarens vilja och agerande". Detta har man uppenbarligen misslyckats med sett till vad som framgår ovan, hur man från ukrainsk sida mötte det ryska angreppet och att den ukrainska motståndsviljan inte brutits.

Vapensystem som bygger på nya fysiska principer definieras i den encyklopedi som återfinns på ryska försvarsministeriets hemsida som,

Nya typer av vapen, vars destruktiva verkan baseras på processer och fenomen som inte tidigare använts för militära ändamål. I början av 2000-talet befinner sig följande vapen i olika utvecklings- och teststadierna: riktade energivapen (laser, strålvapen, högfrequens, infraljud); elektromagnetiska vapen (högfrequens, olika slag av laser); så kallade icke-dödliga vapen; geofysiska vapen (seismiska, klimat-, ozon-, ekologiska); radiologiska vapen, etc). En speciell plats upptas av vapen med förödande effekt på människors genuppställning – genetiska vapen.⁴⁸

När det gäller vapen som bygger på nya fysiska principer så är det såvitt känt endast laservapen för bekämpning av drönare, obemannade flygande farkoster, som möjligen använts av den ryska sidan i Ukraina. Vad det kan vara fråga om är ett system benämnt Zadira vilket den vice premiärministern Jurij Borisov nämnde vid ett framträdande i maj 2022 och som han sade hade använts i Ukraina.⁴⁹ Användningen av Zadira i Ukraina har dock ej kunnat bekräftas, bl a av företrädare för amerikanska försvarsministeriet.⁵⁰ Möjligen kan även systemet Peresvet komma till användning i Ukraina. Ett av de sex nya ryska strategiska vapensystem som den ryske presidenten redovisade i mars 2018 där det i maj 2022 uppgavs att fem enheter av systemet var operativa och ett under etablering.⁵¹ Peresvet är ett laservapen avsett för luftförsvar och anti-satellitkrigföring, men skall även kunna bekämpa drönare. Att det skulle komma till användning i Ukraina bedöms dock som mindre sannolikt då de system som är operativa skyddar de strategiska robottruppernas robotdivisioner.

För ledning av de ryska väpnade styrkorna har utvecklats vad som benämns *Ett enhetligt system för ledning på taktisk nivå, ECY T3/ESU TZ*. Ett IT-system från brigadchefens ledningsfordon till gruppchefens stridsfordon som möjliggör att ta emot och ge order i realtid, bestämma koordinaterna för den plats där man befinner sig samt visa aktuellt läge på en elektronisk karta på en bärbar dator.⁵² ESU TZ började utvecklas 2001 och 2018 uppgavs att intill 2020 skulle 40 brigadsystem levereras år 2021 uppgav en källa att enligt försvarsministeriet skulle fyra divisioner har försetts med detta ledningssystem.⁵³ Systemet har också fått kritik, bl a av stabschefen för 20:e armén som i maj 2023 konstaterade att det enda systemet kunde förmå var att åstadkomma ett säkert samband från brigadchef till kompanichef.⁵⁴

Och i december 2023 sade en ingenjör följande om ESU TZ,

Gud rädda armén från den homunculus⁵⁵ i den form i vilken ESU TZ nu existerar. Det är inte ett livskraftigt system, även om det ställdes helt adekvata tekniska krav när det utvecklades. Dessutom, från det ögonblick när man började utveckla det, har det blivit tekniskt föråldrat.

En rapport från RUSI publicerad i mars 2022 om bristerna i sambandet inom de ryska förband som satts in i Ukraina, säger bl a

It seems bizarre that units advancing into Ukraine during this dangerous phase of the operation would not be outfitted with the best equipment, including radios, that Russia's defence industry has to offer.⁵⁶

Och i en rapport från Chatham House från december 2023 sägs,

Russian units furthermore lack the communications systems necessary to coordinate effective operations, leading to high casualties among officers who must deploy close to the front.⁵⁷

Detta och den kritik som riktats mot ESU TZ indikerar att "Ledning av förband m m i en enhetlig informationssfär, en övergång från ett strikt vertikalt ledningssystem till globala automatiserade nätverkssystem för ledning av förband och vapensystem" inte är fallet i samband med angreppet på Ukraina.

Sett till hur den ryska förbekämpningen samt dröner- och robotattackerna mot mål i Ukraina genomförts kan man knappast karaktärisera detta som "samtidig påverkan på fiendens förband och objekt på hela djupet av hans territorium" respektive "nedgradering av en stats militära och ekonomiska potential genom att under kort tid slå ut avgörande och viktiga objekt i dess militära och civila infrastruktur". De dröner- och ro-

botattacker som från oktober 2022 riktades mot ukrainsk infrastruktur, försörjning med el och vatten, orsakade visserligen skador och driftavbrott, men det var inte fråga om en fullständig utslagning och ej heller påverkades den ukrainska motståndsviljan vilket också bedöms ha varit ett syfte med attackerna. Ej heller slogs det ukrainska luftförsvaret ut i anslutning till att angreppet på Ukraina inleddes.

Striderna i Ukraina har ej karaktäriserats av ”kontaktlöshet”, snarare tvärtom och om det varit fråga om allsidigt sammansatta förband kan diskuteras, men torde dock ha varit fallet inledningsvis då ett större antal bataljonsstridsgrupper var insatta.⁵⁸ Ett koncept som inte visat sig vara framgångsrikt. Karaktären av striderna i Ukraina visar också på att människan inte trängts ut från stridsfältet.

Fram till 1 juni 2023 var Wagnergruppen insatt i striderna i Ukraina. Sannolikt lär också gruppen, eller vad som blir av den i kölvattnet på gruppens ”Marsch för rättvisa” den 24 juni, ånyo delta i striderna. Deltagandet i ”den särskilda militära operationen” är dock inte första gången Wagnergruppen varit insatt i Ukraina, den skall också ha deltagit i den militära insats som föregick den formella annekteringen av Krim, men även i striderna i anslutning till Debaltsevo i början av 2015.⁵⁹ När man verkade i Ukraina skall också Wagnergruppen inofficiellt ha kallats för ”städpatrullen” vilket i kombination med vad som sägs om gruppens insatser antyder att den också använts för repressiva aktioner och för att upprätthålla ”lag och ordning” bland separatisterna.⁶⁰ Vid sidan av Wagnergruppen förekommer även andra ryska privata säkerhetsföretag vilka varit eller är aktörer i Ukraina, bland dessa Enot, Patriot, Sjtorm och Redut.⁶¹ Utöver dessa har också ett antal frivilligförband satts in och i augusti 2022 skall deras antal ha uppgått till 40.⁶² Det är dock tveksamt

om dessa kan anses ingå i de ryska väpnade styrkorna utan mer är att betrakta som irreguljära förband. Sammantaget har de bedömningar som gjorts avseende irreguljära väpnade grupperingars och privata militära företags deltagande i militära operationer visat sig vara korrekta i samband med det ryska angreppet på Ukraina.

I sammanhang med hur företrädare för det militära etablissemanget, experter m fl, ser på det framtida, eller moderna, kriget bör noteras vad som sägs i artikeln med rubriken ”Innebörd och klassificering av krig och militära konflikter: innehåll och analys av problemet under moderna förhållanden” som presenterades vid XI Internationella vetenskapliga studentforumet.⁶³ Något dylikt har ej återfunnits bland andra källor och är i princip vad det ryska angreppet på Ukraina syftar till.

Uppvisar då det ryska angreppet på Ukraina det framtida eller moderna krigets karaktäristika som företrädare för det militära etablissemanget, tankesmedjor och experter föreställt sig dessa? Den redovisning som gjorts ovan gör att svaret på den frågan blir både ja och nej. Till del har de bedömningar som gjorts visat sig stämma medan så inte varit fallet när det gäller bl a synen på informationskrigföring/-påverkan respektive det framtida eller moderna krigets ”kontaktlöshet”. Utgående från Sliptjenkos indelning av krig i generationer skulle angreppet kunna hänföras till fjärde generationen, något som även Valdajklubbens rapport *Warfare in a New Epoch: The Return of Big Armies* pekar på, om än med viss modifikation. Icke minst de stridande parternas omfattande användning av drönare. Sliptjenko skriver också i boken *Sjätte generationens krig* att:

Krigarens, kämpens, soldatens huvuduppgift har alltid varit en omfattande förberedelse inför det framtida kriget, men av olika skäl, bland annat felaktiga prognoser, har han ofta förberett sig för det gångna

kriget, vars generation har försvunnit från den historiska arenan.⁶⁴

Sett till det ryska agerandet i Ukraina fås intrycket att det i själva verket varit tvärtom, man har förberett sig för det framtida kriget, men hamnade i det gångna.

”Den särskilda militära operationen” och krigsvetenskapen

Avslutningsvis skriver den f d översten Litvinenko i en artikel i nummer 7 av *Armejskij Sbornik* 2022 om ”den särskilda militära operationen” följande,

Erfarenheterna från striderna i Ukraina visar tydligt att det nu är nödvändigt att inrikta militärvetarnas ansträngningar på att identifiera de viktigaste trenderna i utvecklingen av taktik, operativ konst och strategi i den moderna världen, en ny tolkning av ”krig” och ”särskild militär operation” som begrepp och socialt fenomen, att klargöra klassificeringarna och varianterna av krig i nutid och framtid samt att fördjupa sig i de väpnade styrkornas roll i den framtida samhällsutvecklingen, kanske även att göra justeringar i utbildningsprogrammen, ge tydliga motiveringar för nya former och metoder för väpnad strid inom den närmaste framtiden.⁶⁵

Sedan ”den särskilda militära operationen” inleddes har det i *Voennaja Mysl* publicerats ett antal artiklar vilka kan bedömas ha influerats av genomförandet samt erfarenheterna av densamma. Dock finns det även exempel på artiklar som skrivits utan denna influens, bl a artikeln i novembernumret av *Voennaja Mysl* 2022, ”Utvecklingstendenser av operationskonsten för kombinerade vapen”.⁶⁶ Intressant i sammanhanget är artikeln av f d generallöjtnanten N G Michajlov och f d överstelöjtnanten A V Savitskij i marsnumret av *Voennaja Mysl* 2023, ”Krigskonstens utveckling och möjliga vägar för dess vidare

utveckling”.⁶⁷ I denna sägs bl a, Utvecklingen av krigskonsten påverkas av gemensamma grundläggande och icke-grundläggande faktorer.

De grundläggande faktorerna omfattar: Den statliga politiken, strategi, operationskonst, taktik, beväpning, förbandens organisationsstruktur, ledningssystem samt arten av fiendens handlingar, vilka är ömsesidigt beroende av varandra i ett ömsesidigt samband. En ny metod för att använda förband uppstår vanligtvis under påverkan av en grundläggande faktor, oftast under påverkan av vapen och materiel; vissa av de grundläggande faktorerna blir oförmögna att uppfylla sina funktioner på det nya sättet och måste anpassas. *Icke-grundläggande faktorer omfattar allt som påverkar förbandens agerande: fysiska och geografiska förhållanden, den allmänna opinionen, den militära disciplinens tillstånd.* Det finns dock faktorer som inte har direkta kopplingar till krigskonsten, men som har ett nära samband med en av de grundläggande faktorerna. Diplomati är till exempel relaterat till politik och har stort inflytande på krigskonsten, och objektiv vetenskap är inte relaterad till krigskonsten, utan är relaterad till vapen och materiel.

Den kursiverade texten pekar till del på ett nytänkande och faktorer som inte nämnts tidigare och även mjuka faktorer, den allmänna opinionen och den militära disciplinens tillstånd.

Sannolikt lär erfarenheterna från striderna i Ukraina resultera i ett flertal artiklar m m när väl konflikten är bilagd. Intressant blir då att se om de tidigare bedömningarna av det framtida, eller moderna krigets karaktär revideras och särskilt om fokuset på teknik och materiel tonas ned och även mjuka faktorer, inte minst ledarskap, uppmärksammas.

Författaren är överstelöjtnant och har bl a varit chef för Arméns underrättelseskola.

Noter

1. Minnik, Dmitriij: *Вторжение России в Украину: политико-стратегический перелом?*, IFRI, Paris 2022, s 7, https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/d._minic_invasion_russe_ukraine_2022_ru.pdf.
2. Grechko, Andrei A: *The Armed Forces of the Soviet Union*, Moskva 1977, s 250 och 288.
3. Chekinov, S G och Bogdanov, S A: "The Nature and Content of a New-Generation War", *Voenmaja Mysl*, 2013, .
<https://ru.valdaiclub.com/files/28848/>.
5. <https://bigenc.ru/c/voennaia-nauka-bb19e9>.
6. Ryska utrikesministeriet: *The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation*, fastställt 31 mars 2023, https://mid.ru/en/foreign_policy/fundamental_documents/1860586/.
7. https://doc.mil.ru/documents/quick_search/more.htm?id=10363898@egNPA#txt.
8. *Särskild rapport: Ryska federationens militärdoktrin 2014*, Försvarsmakten, Försvarsavdelningen Moskva, s 1-2.
9. <https://nocткомсз.рф/documentation/document/1899/>.
10. Torgovanov, Ju V: *Obsjtjaja taktikalAllmän taktik*, SFU, Krasnojarsk 2013, s 84.
11. Batjuskin, S A: *Taktika Bataljon, rota/ Taktik Bataljon, kompani*, Voennoe Izdatelstvo, Moskva 2009, s 8-9.
<https://b-i.narod.ru/vojna.htm>.
13. <https://libcat.ru/knigi/nauka-i-obrazovanie/istoriya/127111-vladimir-slipchenko-vojniy-shes-togo-pokoleniya.html#text>.
14. McDermott, Roger: "Russian Military Thought on the Changing Character of War: Harnessing Technology in the Information Age", *Jamestown*, 2021-10-29, , Gareev, Makhmut och Slipchenko, Vladimir: *Future War*, 2007, <https://community.apan.org/wg/tradoc-g2/fmsol/mfms-so-books/352073>.
15. http://www.kadet.ru/lichno/vlad_v/DocladRAN20200924.pdf.
16. https://elibrary.ru/download/elibrary_42799285_89202859.pdf.
17. <https://archive.ph/2019.03.05-173836/>, <https://www.vpk-news.ru/articles/14632>.
18. Här avses obemannade farkoster.
19. <https://ria.ru/20180324/1517183908.html>.
20. Valadimirov, Aleksandr Ivanovitj: *Krigets allmänna teoretiska grunder*, Moskovskij finansovo-promysjlennyj universtitet Sinergija, Moskva 2013.
https://nvo.ng.ru/concepts/2019-09-27/3_1063_futurewars.html.
21. <https://libcat.ru/knigi/nauka-i-obrazovanie/istoriya/127111-vladimir-slipchenko-vojniy-shes-togo-pokoleniya.html#text>.
22. https://vagsh.mil.ru/O_VUZe/Nachalnik-akademii, https://nvo.ng.ru/realty/2019-10-04/1_1064_tendenzii.html.
23. <https://cyberleninka.ru/article/n/voennye-konflikty-sovremennosti-perspektivy-razvitiya-sposobov-ih-vedeniya-pryamye-i-nepryamye-deystviya-v-vooruzhennyh-konfliktah/viewer>.
24. <https://cyberleninka.ru/article/n/tendentsii-razvitiya-obschevoyskovogo-operativnogo-iskusstva>.
25. Kacewicz, Michał: "Like tsar: Putin creating 'elite' societies loyal to Kremlin", *Belsat*, 2018-08-03, .
26. Shorina, Olga: *NGOS as a tool for Russia's projection of influence*, Free Russia, Washington 2018, s 7.
27. Popov, Igor Michajlovitj och Chamzatov, Musa Magomedovitj: *Война Будущего*, Kuchkovo Pole, Moskva 2016.
28. Ibid, s 409-443.
29. Bartosj, Aleksadr Aleksandrovitj: *Гибридная война*, Isdatelstvo "KinoRus", Moskva 2021, s 15.
30. <https://ru.valdaiclub.com/multimedialinfographics/metody-vedeniya-sovremennoj-voini/>.
31. <http://eurasian-defence.ru/?q=node/39495>.
32. <https://scienceforum.ru/2019/article/2018014030>.
33. <https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/futurologicheskij-analiz-voynbudushchego/>.
34. Kashin, Vasily och Sushentsov, Andrei: *Warfare in a New Epoch: The Return of Big Armies*, Valdai Discussion Club Report, 2023, .
35. "Valdai Club to Discuss Warfare in a New Epoch", *Valdai Discussion Club*, 2023-10-18, .
<http://council.gov.ru/events/news/39851/>.
36. Friedman, Ofer: *Strategiya*, Oxford University Press, USA 2021, s 90-95.
37. "PICREADI stands for Public Initiative "Creative Diplomacy" and is a Moscow-based non-governmental organization founded in 2010 by

- a group of new generation experts committed to developing and supporting civil initiatives in public diplomacy and foreign affairs. PICREADI is one of the leading Russian organizations working in the field of public diplomacy. In 2017, it was mentioned among the five important Russian soft power agencies in a study commissioned by the British Council from the University of Edinburgh”, <https://www.picreadi.com/>.
40. Burlinova, Natalja; Vasiljenko, Polina; Ivan-tjenko, Viktorija och Sjakirov, Oleg: *10 Sjagov na puti k effektivnoj publiknoj diplomati Rossii*, Ryska rådet för internationella frågor, Moskva 2020, s 14.
  41. Politisk expert, fram till juni 2019 professor vid institutionen för reklam och kontakter med allmänheten vid MGMIO.
  42. Burlinova, N V: *Utjebno-Metoditjeskies Materialy Kurs Obsjtjetvennogo diplomata*, Ryska rådet för internationella angelägenheter, Moskva 2017, s 18 och Solovej, Valerij: *Absoljutnoje Oruzjje*, Förlaget E, Moskva 2016.
  43. Veprintsev, B V; Manojlo, A V; Pterenko, A I och Frolov, D B: *Operatsii informatsionno-vo-psichologitjeskoj vojny*, Gorjatjaja linija-Tel-ecom, Moskva 2015, s 46.
  44. <http://ens.mil.ru/science/publications/more.htm?id=10845074@cmsArticle#1>.
  45. <https://cyberleninka.ru/article/n/oruzhie-nanovyh-fizicheskib-printsipah>.
  46. Op cit, Veprintsev, B V; Manojlo, A V; Pterenko, A I och Frolov, D B, se not 43, s 47.
  47. Demus, Alyssa; Holynska, Khrystyna och Marcinek, Krystyna: *The Nightingale Versus the Bear: What Persuasion Research Reveals About Ukraine's and Russia's Messaging on the War*, RAND Corporation, 2023, .
  48. <https://encyclopedia.mil.ru/encyclopedia/dictionary/details.htm?id=13770@morfDictionary>.
  49. <https://www.vesti.ru/article/2756700>.
  50. Spender, Tom: ”Russia’s laser weapon claim derided as propaganda”, *BBC News*, 2022-05-19, .
  51. ”Peresvet (laser weapon)”, *Wikipedia*, , <https://x-true.info/126412-putin-upomjanul-ob-oruzhii-na-novyh-principah-ego-uzhe-gotovjat-dlja-svo.html>.
  52. <https://opk.com.ua/>.
  53. <https://www.kommersant.ru/doc/3695861>, <https://topwar.ru/189894-komponenty-i-vozmozhnosti-edinoj-sistemy-upravlenija-takticheskogo-zvena.html>.
  54. <https://voennoedelo.com/posts/id44033-stali-izvestny-problemy-edinoj-sistemy-upravlenija-takticheskim-zvenom-sozvezdie>.
  55. Enligt Wikipedia syftar homunculus på ”en liten människa”, <https://sv.wikipedia.org/wiki/Homunculus>.
  56. Cranny-Evans, Sam och Withington, Thomas: ”Russian Comms in Ukraine: A World of Hertz”, *RUSI*, 2022-03-09, .
  57. Boulègue, Mathieu; Bronk, Justin; Bugayova, Nataliya; Clark, Mason; Häggblom, Robin; Konaev, Margarita och Luzin, Pavel: *Understanding russia’s military vulnerabilities*, Chat-ham House, London 2023, s 4.
  58. Vergun, David: ”Defense Official: Russia Adds 11 Battalion Tactical Groups in Ukraine”, *DOD News*, 2022-04-18, .
  59. <http://rusmonitor.com/naemniki-putina-skolko-stoil-russkij-mir-pod-debalcevo-i-palmiroj.html>, <http://www.fontanka.ru/2015/10/16/118/>, <http://www.rbc.ru/magazine/2016/09/57bac4309a79476d978e850d>.
  60. <http://www.fontanka.ru/2015/10/16/118/>.
  61. <https://www.golosameriki.com/alukraine-war-wagner-criminal-group/6984519.html>.
  62. <https://www.svoboda.org/a/31978243.html>.
  63. <https://scienceforum.ru/2019/article/2018014030>.
  64. <https://libcat.ru/knigi/nauka-i-obrazovanie/istoriya/127111-2-vladimir-slipchenko-vojnny-shestogo-pokoleniya.html#text>.
  65. <https://army.ric.mil.ru/Statilitem/420019/>.
  66. <https://cyberleninka.ru/article/n/tendentsii-razvitiya-obschevoyskovogo-operativnogo-iskusstva>.
  67. Michajlov, N G och Savitskij, A V: ”Razvitie voennovo iskusstva i bozmozjnnye puti evo dalnejsjevo soversjenstvovanija”, *Voenna Mysl*, nr 3 2023.